

H.E. Ms. Irina Bokova
Drejtoreshë e Përgjithshme
UNESCO
7 Place Fontenoy, 75352, Paris

Prishtina, 26 August 2015.

Shkelqësi,

Në emër të Akademisë së Shkencave dhe të Arteve të Kosovës po ju drejtohem me lutjen që ta mbështetni anëtarësimin e Republikës së Kosovës në UNESCO.

Popullata e Kosovës është më e reja në Europë dhe nevojat e potencialet e saj për arsim, shkollim e veprimtari kulturore, shkencore e sportive janë të mëdha. Edhe në rrethanat aktuale të funksionimit të shtetit të Kosovës (jashtë mekanizmave të nevojshëm të UNESCO-s), shumë të rinj kosovarë ia kanë dalë të shënojnë rezultate në relacionet ndërkombëtare - në fusha të ndryshme të arteve dhe të kulturës, të sportit, të shkencës dhe të dijës. Në shumë raste, megjithë potencialet dhe vullnetin evident për integrim dhe bashkëpunim, ata po ndeshin pengesa që dalin nga mungesa e integriteteve institucionale ndërkombëtare, të cilat varen drejtpërdrejt nga UNESCO-ja. Në këtë mënyrë kjo rini po pamundësohet të realizojë synimet normale për kapacitetet që ka dhe në rrethana dëshpërimit po shtyhet drejt rrugëve të tjera. Është koha e fundit që t'i bëhet e mundur të integrohet në mekanizmat e tërë spektrit institucional të veprimtarive njerëzore që ofron ombrella e UNESCO-s, synim themelor i së cilës është emancipimi i njerëzimit dhe përmirësimi i jetës së popullatës së botës në çdo kënd të saj. Integritetet tilla do të bënin të mundur që Kosova dhe populli i saj t'i adresojnë në një rrafsh më të lartë nevojat e veta, t'i integrojnë potencialet që kanë dhe të ndihmojnë në zhvillimin e mëtejshëm të kësaj bote. Kjo do të bënte të mundur që institucionet dhe populli i Kosovës të përfitojnë nga bashkëpunimet në këtë kuadër për optimalizimin e kapaciteteve dhe për përmirësimin e standardeve ekzistuese drejt niveleve më të larta.

Duke u mbështetur në përvojat pozitive (por jo të mjaftueshme) që ka ASHAK nga integritetet në mekanizmat akademikë të bashkëpunimit të barabartë ndërkombëtar shprehim bindjen se hapja e dyerve të UNESCO-s për institucionet kulturore, arsimore e shkencore të Kosovës do të ndihmonte ndjeshëm në rritjen e cilësisë, arritjen e standardeve më të larta të funksionimit të pavarur të institucioneve përkatëse dhe në begatimin e bashkëpunimit multilateral jo vetëm në rajonin e Ballkanit Perëndimor dhe të Europës, po në përgjithësi. Njëherësh ky hap do të ndihmonte përfundimisht në drejtim të kapërcimit të ndjenjës së diferencimit që po i bëhet popullatës së këtij vendi duke e lënë atë jashtë mekanizmave ndërkombëtarë ku përket.

ASHAK, që sivjet themelon 40 vjetorin e themelimit, me veprimtarinë e saj ia ka dalë që deri tash të krijojë raporte dhe marrëveshje bilaterale bashkëpunimi me akademitë përreth – të Shqipërisë, të Maqedonisë, të Kroacisë, të Sllovenisë, të

Bullgarisë, të Austrisë, të Turqisë, të Britanisë, të Belgjikës, të Italisë dhe të bashkëpunojë me shumë akademi të tjera të Europës, dhe njëherësh të jetë plotësisht e integruar si anëtare e barabartë në ALLEA (Federata e Akademive Nacionale të Europës) dhe në IAP (International Academy Panel). Kjo përvojë na bën optimistë se pranimi i Kosovës në UNESCO do të hapte shumë dyer të tjera qetësisht të nevojshme të integrimit dhe të bashkëpunimit ndërkombëtar, të cilat për ne tash për tash, qëndrojnë padrejtësisht të mbyllura.

Pas aneksimit të Kosovës nga Serbia e S. Milosevicit më 1989, që vendosi regjimin e apartheidit të plotë dhe më të errët në historinë e Europës moderne mbi popullatën shumicë të Kosovës, duke e privuar atë nga e drejta elementare për edukim, veprimtari shkencore, kulturore e sportive, përmes Ligjit për Akademinë Serbe të Shkencave dhe të Arteve të sponsorizuar nga ajo vetë, e shpalli të mbyllur ASHAK-un më 1992. ASHAK-u dhe anëtarësia e saj nuk e pranuan këtë ligj okupues të Serbisë dhe, edhe pas sekuestrimit të mjediseve të punës më 1994, vijuan veprimtarinë e tyre në drejtim të përmbushjes së obligimeve ndaj popullit të Kosovës. Në rrethanat e apartheidit të egër dhe të përndjekjes policore-ushtarake të regjimit të S. Milosevicit, të privuara nga benefitet e mekanizmave ndërkombëtarë si UNESCO e të tjerë, por me mbështetje të gjerë morale të institucioneve për të drejtat e njeriut dhe të mekanizmave të tjerë ndërkombëtarë, institucionet arsimore, shkencore e kulturore të Kosovës, bashkë me to dhe Akademia, bënë ç'ishte e mundur për mbajtjen e një sistemi prej mbi 450.000 nxënësve e studentëve në rrjetin e gjerë të shkollimit dhe të ruajtjes së shpresës për një të ardhme më të mirë në rrethana të integrimi normale në botën moderne.

Pas ndërmarrjeve gjenocidale të regjimit të Milosevicit me vrasjen e rreth 15.000 civilëve, deportimin nga trojet e veta të mbi 1 milion shqiptarëve, rrënimin e tërë sistemit të funksionimit të shoqërisë, plaçkitjen e gjithë të mirave materiale e shpirtërore të Kosovës (përfshirë infrastrukturën shtetërore të organizimit të shoqërisë dhe madje të mbi 1.000 eksponateve unike artefaktesh të kulturës dhe të artit në truallin e Kosovës nga neoliti e deri sot), rrënimin e mbi 140.000 shtëpive dhe të mbi 400 institucioneve të kultit, për të shpëtuar nga eksterminimi një popull të tërë ndërhyne mekanizmat e KB dhe të NATO-s duke përzënë nga vendi forcat ushtarake, policore e paramilitare serbe dhe duke krijuar rrethanat minimale për rikthimin e popullatës në vendin e vet dhe për rindërtimin e shoqërisë nga e para. Në ato rrethana, pas vitit 2.000 Kosova, nën protektoratin e KB-së dhe me ndihmën e mekanizmave të ndryshëm ndërkombëtarë (UNMIK, NATO, EULEX) dhe institucionet e saj të arsimit, të shkencës, të kulturës e të sporteve hynë në një fazë të re, fillimisht të rindërtimit të vendit, pastaj të zhvillimit dhe të integrimit të këtyre institucioneve në mekanizmat ndërkombëtarë në pajtim të plotë me standardet përkatës. Një rol me rëndësi në këtë drejtim e ka luajtur sistemi i degëzuar i arsimit parashkollor, fillor, të mesëm e universitar dhe sistemi i ndërlidhur me të i veprimtarive shkencore e kulturore duke iu përgjigjur nevojave të popullatës. Kështu Republika e Kosovës sot ka një sistem të gjerë arsimor të të gjitha niveleve, kulturor e shkencor me 7 universitete publike e shumë të tjera private, një numër institutesh shkencore publike e private dhe Akademinë e Shkencave dhe të Arteve, sistem që përpiqet t'u përgjigjet nevojave arsimore, kulturore e shkencore të popullatës dymilionëshe dhe të integrimit të saj në botën moderne.

As në vitet '90, as në proceset e mëvona Kosova dhe populli i saj nuk patën privilegjin të gëzonin përkrahjen e institucioneve si UNESCO që te ne konsiderohet thelbësore për integrimin e vendit dhe të popullit të tij në rrjedhat normale të botës.

Republika e Kosovës sot është shtet sovran dhe i pavarur i njohur ndërkombëtarisht nga 111 shtete të botës (109 prej tyre anëtarë të KB), i integruar në shumë aspekte në sistemin e të drejtës ndërkombëtare dhe përgjegjës për kërkesat dhe detyrimet që dalin prej saj, ka një popullatë të përhershme, territor të përkufizuar dhe qeveri të zgjedhur përmes proceseve demokratike, çka i siguron asaj aftësinë për të qenë e integruar në veprimtaritë ndërkombëtare në raport me shtetet e tjera. Republika e Kosovës ka një popullatë mbi 90% shqiptare, por Kushtetuta e ka përkufizuar shoqërinë e saj si multietnike e multikulturore, duke siguruar kështu të drejtat e plota dhe mbrojtjen e të gjitha përkatësive etnike, konfesionale, gjuhësore, gjinore e të tjera, sipas standardeve më të larta të mundshme ndërkombëtare. Ajo ia ka dalë ta rrisë ndjeshëm pjesëmarrjen e femrës në jetën shoqërore, shkencore e kulturore, duke vendosur dhe standarde ende të paarrtshme në mjediset përreth saj me vendosjen dhe realizimin e pjesëmarrjes së mbi 30% të femrave në parlament e në institucionet e tjera; ka vendosur kriteret e njëjta dhe kujdes të shtuar për trashëgiminë kulturore të të gjitha komuniteteve, e ka siguruar barazinë gjuhësore në nivel të shtetit edhe për komunitete me mbi 5% të popullsisë së përgjithshme.

Si shtet sovran dhe i pavarur, me qeveri të zgjedhur në mënyrë demokratike, me Parlamentin, Presidentin, Gjykatën Kushtetuese dhe të gjitha instancat e tjera të nevojshme për funksionimin e brendshëm dhe për raportet ndërkombëtare, Republika e Kosovës ka nënshkruar mbi 100 marrëveshje ndërkombëtare, ka nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me Fondin Monetar Ndërkombëtar, me Bankën Botërore, me Bankën Europiane për Rindërtim dhe Zhvillim, me Bankën Europiane për Investime, me Bankën Zhvillimore të Këshillit të Europës, është anëtare e Organizatës Ndërkombëtare të Frankofonisë, e Komitetit Olimpik Ndërkombëtar e të shumë mekanizmave të tjerë ndërkombëtarë dhe ka hyrë në procesin e nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit me Bashkimin Europian, që pritet të finalizohet brenda vitit. Mekanizmat ndërkombëtarë të pranishëm në Kosovë, përfshirë KFOR-in, EULEX-in e të tjera e ushtrojnë veprimtarinë e tyre në pajtim me Republikën e Kosovës, si pushtete dhe pjesë të sovranitetit që, në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe pa e prekur sovranitetin e saj, u janë deleguar mekanizmave ndërkombëtarë.

Republika e Kosovës i ka të gjitha kapacitetet për të hyrë në raporte ndërkombëtare me shtete dhe organizata të ndryshme si shtet sovran, prandaj edhe të bëhet anëtare e UNESCO-s.

Me shpresën se kjo kërkesë e Kosovës do të mbështetet nga Ju dhe mekanizmat përkatës vendimmarrës,

Sinqerisht Juaji

Akademik Hivzi Islami,

Kryetar i ASHAK

Anëtar i Akademisë Evropiane të Shkencave dhe të Arteve